

Prof. Dr. Musa Yıldız

Silsile-i Sâdât-ı Kirâm

12. Hâce Ali Râmîtenî^(ks)

Silsile'de emâneti Hâce Mahmûd Encirfağnevî Hazretleri'nden (v.1286) almıştır. "Azîzân (Azizler/İki Aziz)", "Pîr-i Nessâc (Dokumacıların Şeyhi)" ve "Mürg-i Hakikat Şehperi (Hakikat Kuşunun Şah Kanadı)" diye anılmıştır. Buhâra'ya yaklaşık yirmi kilometre mesâfede bulunan Râmîten kasabasında doğdu.

Mahmud Encirfağnevî Hazretleri'ne intisâb edip tasavvufî terbiyesini tamamladı ve onun halîfesi oldu. Bir müddet Râmîten civârında halkı irşâd ettikten sonra, Bâverd'e göç etti. Orada da kendisine intisâb eden müridleri oldu. Bilâhare Bâverd'den Hârezm'e gitti ve oraya yerleşti. Buhâralılar kendisine Ali Râmîtenî derken, Hârezmliler Ali Bâverdi demekteydiler. Ahmed Yesevî Hazretleri (v.1166) ve Seyyid Atâ Hazretleri (v.1302) ile görüştü. Alâüddeve Simnânî Hazretleri (v.1336) ile mektuplaştı.

Çocukluğundan itibaren tahsil etmeye başladığı zâhiri ilimlerde çok iyi bir konuma geldi. Şeyhi-ne bağlandıktan sonra da çok yüksek makamlar elde etti ve yanlış yolda olanlara yol gösterici oldu. İnsanlara dâimâ Allah Teâlâ'nın emir ve

yasaklarını anlattı. Hârezm'e giderek burada Hârezm Sultânı da dâhil olmak üzere birçok talebe yetiştirdi.

Ali Râmîtenî, zikir telkîni konusunda cehrî (açık) ve hafî (gizli) olmak üzere iki ayrı usûl uygulamış, daha sonra Nakşibendiyye'de hafî zikir benimsererek cehrî zikir terk edilmiştir.

Güzel nur yüzlü, gözleri az kırmızı, ince sesli, sakalı şerîfi kırmızıya yakın, uzun boylu, buğday tenli, uzuvları birbirine mütenâsib olan bir zâttî. Firâset sâhibi ve keskin görüşlüydü. Halk ile ülfeti severdi. Zâhirde halk ile, bâtında Hak ile olurdu. Helâl rızık temini için kumaş dokumacılığı mesleğiyle geçimini sağladı.

Kendisine "Azîzân" denmesinin sebebi konusunda farklı görüşler mevcuttur:

Bir gün Ali Râmîtenî Hazretleri'nin kıymetli bir dostu ona misâfirlîğe geldi. Ali Râmîtenî Hazretleri'nin evinde misâfirine ikrâm edeceği yiyeceği kalmamıştı. Bunun üzüntüsüyle birlikte misâfiriyile otururlarken ansızın kapı çaldı. Gelen kişi Ali Râmîtenî Hazretleri'nin müridlerinden birisiydi.

Babası aşçı olan bu zât, Ali Râmîtenî Hazretleri'ne et yemeği getirmişti. Getirdiği ikrâmı mürşidinin huzûruna bıraktıktan sonra, edebli bir şekilde üstâdına hizmette bulundu. Ali Râmîtenî Hazretleri misâfirine ikrâm edebileceği bir yiyecek bulunduğu için çok mutlu oldu. Misâfir gittikten sonra, o mürîdini çağırarak şöyle buyurdu:

-Allah Teâlâ rızkını artırsın, hediyeni kabûl buyursun. Şimdi söyle bakalım, benden ne istersin? İsteğin Allâh'ın izniyle gerçekleşecektir!..

Çok gayretli biri olan mürîdi:

-Efendim! Benim en büyük arzum içimle dışımla sizin gibi olmaktır, dedi.

Ali Râmîtenî Hazretleri şöyle söyledi:

-Evlâdım! Bu çok zor bir arzu. Zirâ sen buna güç yetiremezsin!..

Ancak mürîdi:

-Efendim! Ben başka bir şey arzu etmem, benim tek arzum budur! diye cevap verdi.

Ali Râmîtenî Hazretleri onun elinden tutarak hal-vete götürdü ve ona tam olarak teveccüh etti. Bir süre sonra mürîd dışarıya çıktı. İnsanların Ali Râmîtenî Hazretleri'nden ayırt edemeyeceği şekilde, içi ve dışı mürşidi ile aynı olmuştu. Bu hâle daha fazla dayanamayan mürîd, kırk gün daha yaşadı ve vefât etti. Bunun üzerine kapıdan içeriye girdiklerinde bir aziz varken, dışarıya çıktıklarında iki aziz olduklarından dolayı, Ali Râmîtenî Hazretleri'ne "İki Aziz" anlamına gelen "Azîzân" denmiştir.

Başka bir rivâyete göre, kendisine âit bir söz söyleyeceği zaman mütevâzılığı sebebiyle; "Azîzân (Azizler) şöyle diyor" diyerek cümleye başladığı. Bu yüzden "Azîzân" lakabıyla meşhûr oldu.

Anlatıldığına göre, Ali Râmîtenî Hazretleri mânevî bir işâretle Buhârâ'dan Hârezm'e gitmeye karar verdi. Hârezm'e geldiğinde sur kapısında konakladı. Oranın sultânına "Dokumacı bir fakir, ikâmet etmek üzere beldenize girmek istiyor. Eğer izin verirseniz girecek yoksa geriye dönüp gidecek."

diye bir elçiyle haber gönderdi. Gönderdiği elçiye de, eğer izin verilirse mühürlü bir belge almasını söyledi. Elçi gidip durumu anlattığında, oranın sultânı ve yanındakiler onunla alay etti. Sultan şöyle dedi:

"Bunların ahmak oldukları bellidir, ne istiyorsa yazıp verin!.."

İstedikini alan elçi, kendisine söylendiği şekilde getirip belgeyi teslim ettikten sonra, Ali Râmîtenî o beldeye rahatlıkla girdi ve büyüklerin yaptığı gibi orada irşad faaliyetlerine hemen başladı.

Ali Râmîtenî Hazretleri, her gün çarşıya çıkıyor ve esnafa şöyle diyordu:

"Yevmiyeniz ne kadar?"

Onlardan yevmiyenin ne kadar olduğunu öğrendikten sonra, "Yevmiyenizi ben vereceğim, siz sâdece meclisimize gelin, abdestinizi alın ve akşama kadar Allah Teâlâ'yı zikredin." diyordu. Sözü dinleyenlerde onun bereketi ve kuvvetli tasarrufu sebebiyle öyle hâller oluyordu ki, Ali Râmîtenî Hazretleri'nden ayrılamıyorlar, devamlı onun sohbetinde bulunmak istiyorlardı. Bir zaman sonra etrâfındaki mürîdlerin sayısı arttı. Bu durumu kıskanan bazı insanlar sultâna giderek:

"Beldenize bir şeyh geldi, herkes onun etrâfında toplanıyor, her geçen gün mürîdlerinin sayısı artıyor. Bu şekilde devâm ederse tahtınızdan olacaksınız ve ülkede önüne geçilemez bir fitne çıkacak!" dediler.

Sultan ve yanındakiler bundan çok korktular ve Ali Râmîtenî Hazretleri'ni beldeneden uzaklaştırmak istediler. Bu durumu öğrenen Ali Râmîtenî Hazretleri daha önce almış olduğu belgeyi elçisine vererek sultâna gidip şöyle demesini istedi:

"Ali Râmîtenî buraya sizin izninizle girdi. Eğer izin verme kararınızı değiştirmek istiyorsanız buradan gidecek!.."

Elçi, Ali Râmîtenî Hazretleri'nin sözünü ilettikten sonra Sultan çok utandı ve Ali Râmîtenî Hazretleri'nin ziyâretine gitti, ondan özür diledi ve ondan el alarak büyük lütuflara mazhar oldu.

Rivâyet edildiğine göre, Ali Râmîtenî ile aynı dönemde yaşamış, Yeseviye tarikatının önemli temsilcilerinden Zengî Ata'nın dört halîfesinden birisi olan Seyyid Ata, zamânın önde gelen kimselerindendi. Bir keresinde Ali Râmîtenî ile aralarında bir olay geçti. Nasıl olduysa Seyyid Ata Hazretleri'nin ağzından Ali Râmîtenî Hazretleri aleyhinde bir söz çıktı. Bir süre sonra eşkiyâlar gelerek her yeri yağmaladılar. Malları gasp ettiler ve orada olanların çoğunu da esir alıp yanlarında götürdüler. Bu esirler içerisinde Seyyid Ata Hazretleri'nin oğlu da vardı. Bu olayı duyan Seyyid Ata Hazretleri bu sıkıntının sebebinin Ali Râmîtenî Hazretleri'nin aleyhine konuşması olduğunu anladı. Koşarak gidip ondan özür diledi.

Daha sonra Seyyid Ata, Ali Râmîtenî Hazretleri'ni ve bir grup âlimi evine dâvet etti. Ali Râmîtenî Hazretleri bu dâvetin amacını anlamıştı. Hizmetkârlar sofrayı kurduktan sonra, Ali Râmîtenî Hazretleri şöyle buyurdu:

"Seyyid Ata Hazretleri'nin oğlu buraya gelmeden bu yemeği yemeyeceğim!.."

Bir süre suskun kaldıktan sonra kapı çalındı ve içeriye Seyyid Ata Hazretleri'nin oğlu girdi. Büyük bir şaşkınlığa kapılan cemâat, ona nasıl kurtulduğunu sorduklarında:

"Az önce eşkiyâların esîriydim, sonra bir anda kendimi burada buldum." şeklinde cevap verdi. Hâlbuki iki şehir arası oldukça uzaktı. Ali Râmîtenî Hazretleri'nin bu kerâmetini görenler onun fazîletini ve makâmının yüceliğini tekrar anlamış oldular.

Kübreviye tarikatının Rükniyye kolunun kurucusu Alâüddevle Simnânî Hazretleri (v.1336),

Ali Râmîtenî ile aynı dönemde yaşamış bir zâttı. Aralarında bazan mektuplaşma gerçekleşirdi. Bir gün Alâüddevle Simnânî Hazretleri bir mektup yazıp Ali Râmîtenî Hazretleri'ne gönderdi. Mektubunda üç mesele hakkında sorular sordu. Sorularına da Ali Râmîtenî Hazretleri'nden doyurucu cevaplar aldı.

Birinci sorusunda; *"Siz de biz de sâliklere hizmet ederiz. Siz sofrada elinizde olanla yetinir, gösterişe kaçmazsınız; biz ise çeşitliliği artırmak için daha fazla zahmete gireriz. Buna rağmen insanlar sizden râzı olup, bizden şikâyet ederler. Bunun sebebi nedir?"* dediğinde Hâce Ali Râmîtenî şu cevâbı verdi:

**Güzel nur yüzlü,
gözleri az kırmızı, ince
sesli, sakal-ı şerîfi
kırmızıya yakın, uzun
boylu, buğday tenli,
uzuvları birbirine
mütenâsib olan bir
zâttı. Firâset sâhibi
ve keskin görüşlüydü.
Halk ile ülfeti severdi.
Zâhirde halk ile,
bâtında Hak ile olurdu.
Helâl rızık temini için
kumaş dokumacılığı
mesleğiyle geçimini
sağlardı.**

"Hizmet ederken karşılık bekleyen çoktur; fakat hizmet etmeyi bir lütuf sayan azdır. Çok çalışın ve hizmet etmeyi kendiniz için bir nimet bilin. Böyle yaparsanız kimse sizden şikâyet etmez."

İkinci sorusunda; *"Duyduğumuza göre, sizin terbiyeniz Hızır (as) tarafından gerçekleşmiştir. Bu nasıl oldu?"* diyen Alâüddevle Simnânî Hazretleri'nin sorusunu Ali Râmîtenî şöyle cevapladı:

"Hak Subhânehu ve Teâlâ'nın öyle âşik kulları vardır ki, Hızır (as) da onlara âşıktır."

Alâüddevle Simnânî Hazretleri üçüncü olarak şu soruyu sordu: *"Sizin cehrî zikir yaptığınızı işittik. Bu nasıl bir şeydir?"*

Ali Râmîtenî Hazretleri şöyle cevap verdi:

"Biz de duyduk ki, siz de hafî zikir yapıyormuşsunuz. Mâdem ki hafî zikir yapıyorsunuz, halk bunu nereden biliyor? O zaman sizinki de hafî zikir sayılmaz. İki de duyulduğuna göre, bu konuda eşit olmuş oldular. Şu da var ki, hafî zikirle meşhûr olmak riyâyaya daha yakındır."

Yüz otuz yıl yaşadığı rivâyet edilen Ali Râmîtenî

Hazretleri, büyük oğlu Hâce İbrahim sağ olduğu hâlde, vefât ederken yerine halîfe olarak küçük oğlu Hâce Muhammedî bıraktı. Mürîdleri kendisine Hâce-i Büzürg (Büyük Hoca), Hâce Muhammed'e ise Hâce-i Hurd (Küçük Hoca) derlerdi. Büyük oğlu da döneminde önemli bir âlimdi. İrşad vazîfesi neden büyük oğluna verilmedi diye insanlarda bir düşünce hâsıl oldu. Ali Râmîtenî Hazretleri bu düşünceleri anlayıp şöyle buyurdu:

"Büyük oğlum bizden sonra fazla yaşamaz. Kısa zamanda bize kavuşur."

Gerçekten kendisinin vefâtından on dokuz gün sonra büyük oğlu da babalarına kavuştu.

Oğlu Hâce Muhammed'den başka; Hâce Muhammed Külâhdüz, Hâce Muhammed Bâverdî, Hâce Muhammed Hallâc, Hâce Muhammed Baba Semmâsî (v.1333-34) adlı dört halîfesi daha vardır. Nakşibendiyye tarîkatının kurucusu Bahâeddîn Nakşibend Hazretleri (v.1389), Ali Râmîtenî Hazretleri'nin halîfelerinden Muhammed Baba Semmâsî Hazretleri'nin mürîdidir.

Ali Râmîtenî Hazretleri'nin her birisi inci değerinde olan sözlerinden bazıları şunlardır:

Bir gün bir kişi, Ali Râmîtenî Hazretleri'nin huzurunda:

"Âşıklar bir demde iki bayram ederler." mısırânı okuyunca, o:

"Hayır! Üç bayram ederler." buyurdu. O zât bu sözün anlamını sorunca, Ali Râmîtenî Hazretleri şöyle açıkladı:

"-Kulun bir kere Allah Teâlâ'yı zikretmesi, Hak Teâlâ'nın onu iki zikri arasında gerçekleşir."

Yâni Hak Teâlâ önce Kendisini zikretmesi için o kula yardım eder. Bu sâyede kul zikre muvaffak olur. Sonra Allah Teâlâ kulunun zikrini kabûl şerefiyle müşerref kılar. Tevfîk (zikretmesine Allâh'ın yardım etmesi), zikir ve kabûl... Bir nefeste yaşanan üç bayram...

"Şu üç kalbin birleştiği yerde, mü'min mânen

mesâfe katetmiş olur:

1. Kur'ân'ın kalbi (Yâsîn),
2. Mü'min kulun ihlâslı kalbi,
3. Gecenin kalbi seher vakti."

"İki halde, kendinizi geri tutun ve dikkatli olun: Konuşurken ve yemek yerken."

"Hâce Abdulhâlık Gucdüvânî Hazretleri'nin evlatlarından birisi yeryüzünde bulunsaydı, Hallâc-ı Mansur (v.922) darağacında asılmazdı."

Ali Râmîtenî Hazretleri'ne; "İman nedir?" veya "Tasavvuf nedir?" diye sordular. O da cevap olarak dokumacılık mesleğinin diliyle şöyle buyurdu:

"Fasl (kesmek) ve vasl (birleştirmektir.)"

Yâni gönlü Allah'tan başka her şeyden ayırmak ve Hak Teâlâ ile berâber olmaktır. Diğer bir ifâdeyle fücurdan kurtulup takvâyâ varabilmek ve takvâda mesâfe kat edebilmektir.

Ali Râmîtenî Hazretleri şöyle anlatmıştır:

"Bir gün Hızır (as), Hâce Abdulhâlık Gucdüvânî Hazretleri'nin yanına gelir. Hâce evden iki arpa ekmeği çıkarır. Hızır (as) ondan yemez. Hâce Abdulhâlık Gucdüvânî Hazretleri ona:

"Yiyiniz, helâldir" dediğinde, Hızır (as) şu cevâbı verir:

"Gerçekten helâldir, ama hamurunu yoğuran abdestsiz yoğurmuştur. Bize bunu yemek uygun değildir."

"Allah bir gecede mü'min kulunun gönlüne 360 kere nazar eder." dediklerinin mânâsı şudur ki, kalbin vücûda 360 penceresi vardır; kalbe giren 360 damarın açtığı pencereler... Gönlü zikirle kaynayınca Allâh'ın has nazarı ona yönelir ve

doğan feyiz bu 360 koldan bütün vücûda yayılır. Böyle olunca da her uzuv, kendi hâline göre ibâdetini eder ve onlardan gelen ibâdet nûru kalbe öyle bir feyz eriştirir ki, rahmet nazarı işte budur.

“İbâdetler on parça olup dokuzu helâlî talep etmektir. Geri kalan bütün ibâdetler ise, o bir parçadır.”

“Helâl yemeyen kişi, kendinde Allâh’a itâat etme gücü bulamaz, hep isyâna meyleder. Helâl yiyen kişi de Allâh’a isyankâr olamaz...”

“Cehrî zikri hangi niyetle yapıyorsunuz?” diye sorulara Ali Râmîtenî Hazretleri şu cevâbı verdi:

“Bütün âlimler, ölüm döşeğindeki insana kelime-i tevhîdî telkîn etmenin ve o kişinin yüksek sesle zikretmesinin câiz olduğunda müttefiktiler. Derişlere göre, zâten her nefes son nefestir.”

Ali Râmîtenî Hazretleri’nin meclisinde âlimlerden biri onu övercesine:

“Siz özsünüz, biz ise kabuk!” deyince, Ali Râmîtenî Hazretleri:

“Öz, kabuğun himâye ve koruması altındadır.” diye cevap verdi.

“Amel etmek gerekir... Ancak amele güvenme-

yip sanki onu hiç yapmamış gibi düşünmek gerekir... Bu şekilde kusur ve âcizliği itirâf ederek sâlih amellere devâm etmek gerekir!..”

“İki şeye çok dikkat ediniz: Konuşurken ağzınızdan çıkana, yemek yerken ağzınıza girene!”

Ali Râmîtenî Hazretleri, 1321 yılında Hârezm’de vefât etti. Kabri, bugün Türkmenistan’ın kuzeyinde Taşhavuz vilâyetinin Köne (Eski) Ürgenç kasabasında. Ayrıca Buhâra yakınlarındaki Râmîten kasabasında bir makam-kabri de bulunmaktadır. Günümüzde Buhâra halkı arasında yaygın olan bir rivâyete göre, Ali Râmîtenî Hazretleri’nin kabri, daha sonra Buhâra Hânî II. Abdullahan (1534-1598) zamânında Hârezm’den Râmîten’e nakledilmiştir.

Ali Râmîtenî Hazretleri’nin *Mahbûbu’l-Ârifîn* isminde bir eseri mevcuttur. Sohbetlerinde anlattığı bazı konular müridleri tarafından yazıya aktarılmış ve bu eser meydana getirilmiş olabilir. Tasavvuf yolunda müridin uyması gereken on şartı konu edinen bu küçük Farsça risâlenin yazma ve matbû (basılı) nüshaları vardır. Ali Râmîtenî Hazretleri’nin tasavvuf hakkındaki görüşlerinin yer aldığı *Risâle-i Hazret-i Azîzân* adlı bir eser de kendisine atfedilmektedir. Bilimsel açıklama- lı tercümesi 1912 yılında Taşkent’te yapılmıştır. Daha sonra yapılan baskıları da bulunmaktadır. *Reşahât Aynu’l-Hayât*, *Risâle-i Sitteyi Zarûriyye*, *Riyâzu’l-Ârifîn* ve *Mecma’u’l-Fusahâ* gibi eserlerde nakledilen şiirleri de vardır.

Allah (cc) bizleri bu büyüklerimizin yollarından ayırmasın. Âmîn!

KAYNAKLAR

Er Yavuz Yakut, *Sisile-i Zeheb* (Altın Halka), Kayseri 2011, s.73-81.
Fazilet Neşriyat Araştırma Heyeti, *Silsile-i Sâdât-ı Nakşibendiyye*, İstanbul 2017, s.143-149.
Hasan Burkay, Hz. Muhammed (S.A.V.)’in Varisleri, Ankara 1994, s.168-170.
Kadir Özköse; H. İbrahim Şimşek, *Altın Silsile’den Altın Halkalar*, Ankara 2009, s.189-201.
Kamilcan Rahimov, *Hâcegân-Nakşibendiyye Tarikatı ve Yedi Pir*, Ankara 2021, s.162-189.
Muhammed b. Abdullah el-Hânî, *Sûfiyye Âdâbı* (ter. Mehmet

Talha Odabaşı), İstanbul 2006, s.350-351.
Muhammed el-Hânî eş-Şâfiî, *el-Kevâkibü’d-Durriyye alâ’l-Hadâ’ikil-Verdiyye fi Eclâ’is-Sâdetin-Nakşibendiyye*, Şam 1996, s.376-382.
Mustafa Özşimşekler, *Altın Silsile*, İstanbul 2016, s.199-207.
Necdet Tosun, *Altın Silsile*, İstanbul 2022, s.74-81.
Necip Fazıl, Şeyh Safiyüddin Reşahat, İstanbul 2024, s.44-53.
Necmeddin b. Muhammed Nakşibendî, *Altın Silsile* (Hülâsâtü’l-Mevâhib), (Haz. İbrahim Tozlu), İstanbul 2005, s.150-159.
Ruşen Yılmaz, *Albümlü Altın Silsile*, İstanbul 2018, s.73-74.